

VORMSI Ø ORMSÖ

Esineb vanamuusika ansambel Rondellus. Foto: Kristina Rajando

OLAVIPÄEV

Vormsi kiriku taaspühitsemise päev

ANTS RAJANDO

Jutlus Vormsi Püha Olavi kiriku taaspühitsemise 28. aastapäeval 29. juulil 2018

Luuka evangeelium 12:42-46

42 Ja Issand ütles: «Kes küll on ustav ja arukas majapidaja, kelle isand seab oma pererahva üle neile parajal ajal andma määratud moona?»

43 Õnnis on see teener, kelle ta isand tules leiab nõnda tegevat.

44 Tõesti, ma ütlen teile, ta seab tema kogu oma vara üle.

45 Aga kui see teener mõtleb oma südames: «Mu isand viibib tules», ning hakkab peksma sulaseid ja tüdrukuid, sööma ja jooma ning purjutama,

46 siis selle teenri isand tuleb päeval, mil ta ei oota, ja tunnil, mida ta ei tea, ning raiub ta pooleks ja annab talle sama osa nendega, keda ei saa usaldada.

Täna 28 aastat tagasi Olavipäeval 1990 taaspühitseti Vormsi Püha Olavi kirik pärast ligi pool sajandit kestnud võõra võimu aastaid, mil kirik oli koguduseta ja rüüstatud.

Täna sel pidulikul aastapäeva jumalateenistusel on hea üheskoos vaadata tagasi selle saare iidse pühakoha pikale ajaloole. Me ei tea veel, millal ehitati siia, tollal otse mere äärde kõrgele kaldale esimene puukirik. Sellest praegusest palju väiksemast hoonest annavad siiani tunnistust vundamendikivid siinsamas põrandal.

Keskajal, 13. sajandil see on umbes 750 aastat tagasi, sai algne puukirik endale juurdeehituse kauni kivise gooti stiilis altariruumi võlvitud lae ja kaunile laemaalikutega. Seda keskaegset sakraalse arhitektuuri meistriteost saame imetleda ka täna.

17. sajandil pärast pikka laastavate sõdade aega, mille käigus ilmselt põletati maha vana puukirik, ehitati selle kohale 1632. aastal barokne pikihoone, milles me praegu viibime.

Sajandite läbi, kümnete põlvkondade jooksul on vormsilased seda pühakoda hoidnud ja armastanud. Pühitsenud siin oma abielu, toonud siia ristimisele oma

lapsed ja saatnud viimsele teele oma lahkunud lähedased.

20. sajandi suur sõda ei jätnud puutumata ka Vormsi saart ja tema kirikut. 1944. aastal põgenes kogudus rinde lähenedemisel ja uue nõukogude okupatsiooni ohus Rootsi. Saar ei jäänud aga inimesteta, sest teised sõjapõgenikud, kellel kodud ida pool olid sõjas hävinud, tulid saare tühjaks jäänud taludesse. Nemadki olid ristiinimesed ja palusid peagi uutelt võimudelt luba kogudusena kirikut kasutada. Nõukogude võim vastas sellele keeldumisega. Kirik rüüstati.

Pikkadel okupatsiooniaastatel kasutas tollane kolhoos kirikut laohoonena hoides siin aegajalt küll heina, vilja või kartulit. Ometi oli neid, kes ei olnud unustanud selle pühakoha tähendust. On meelde jäänud jõuluõhtud 1980-ndate keskel veel enne kiriku taastamist, kui lumisel pimedal tähistavaga jõuluõöl oli kirik küünlavalguse säras. Midagi ei olnud korraldatud, sest see oli keelatud. Inimesed lihtsalt tulid ja panid altarile oma jõuluküünlad.

Sel aastal möödub 30 aastat kiriku taastamise algusest. Mäletan hästi 1988. aasta suve, mis oli täis uue vabaduse lootust, aga ka ebakindlust. Oli ka hirm, et vabam aeg ei pruugi kesta kaua nagu seda oli varemgi NL-s juhtunud. Seepärast tuli tegutseda kiirelt, et päästa saare pühakoda hävingust. Algul vaid katuse uuendamiseks mõeldud ettevõtmine kasvas peagi, kui sellega liitusid endised vormsilased Rootsis ja paljud vabatahtlikud Eestis ja Soomes, kiriku täielikuks taastamiseks.

Olavipäeval 29. juulil 1990 taaspühitseti saare pühakoda pidulikult enneolematult rahvarohkel jumalateenistusel. Nüüd juba 30 aastat on see kirik olnud taas kohaliku koguduse vaimulik kodu, palverändurite sihtkoht ja saare külastajate peamine vaatamisväärsus. Rahvahulkade vaimustus on muidugi kiirelt möödunud nähtus. Viimased veerand sajandit on saare pühakoha eest hoolt kandnud väike kogudus.

Kirik ei ole aga ainult kaunis hoone. Kiriku tähendus on igavikuline. Pühakoda tuletab meile meelde Kristuse elavat

kirikut, milles me kuulume kokku õdede ja vendadega Kristuses, ka nendega, kes on elanud enne meid ja kes tulevad pärast meid. Kirik on pühaduse kodu ja tema kohtumispaik meiega.

Täna evangeelium – tähendamissõna arukatest ja arututest sulastest – räägib meile Jumala ja inimese suhtest, meie ajalikest elust siinilmas. Kasutades jüngerite tuttavat isanda ja tema majapidaja vahet, annab Jeesus neile teada, milline on inimese osa tema ajalikus elus siinilmas. Igähele meist on osa ja vastutus. Meie elu on kui majapidajal, kelle kätte isand on usaldanud oma armsad ja varad, et neid hoiaks ja kaitseks.

Tähendamissõna arukatest ja arututest sulastest saab erilise tähenduse selle kiriku ja tänase tähtpäeva kontekstis. Pühakoda sümboliseerib kogu seda vaimset pärandit, mille Jumal on inimlastele andnud. Seda on varasemad põlvkonnad kaitsnud ja hoidnud meie jaoks. Seda vaimset rikkust oleme meiega kutsunud südames hoidma ja edasi andma neile, kes tulevad peale meid. Kirik juhatab elu tõelise varalaeka, Kristuse juurde, kelles peitub lunastus ja lepitus, osadus ja armastus, vabadus ja tõde.

Olgem siis meiega kui arukad majapidajad, kes oma isandat alati ootavad. Ja ärgem uskumegem neid tänapäeval üha valjemaid häälid, mis püüavad meid veenda, et Tõde ei ole enam. Tõde ei ole kuhugi kadunud. Ta on ka siin ja just praegu meie juures.

Olgem siis üheskoos tänulikud Jumalale selle pühakoha eest ja nende paljude põlvkondade eest, kes läbi pikkade sajandite on seda kirikut ehitanud, hoidnud ja armastanud.

Olavipäev on ka Vormsi kihelkonnapäev. Olgem tänulikud selle imelise saare ja tema inimeste eest! Võtkem eestpalvesse need majapidajad, kes on võtnud vastutuse saare ja tema kogukonna tuleviku eest.

Tänavune aasta on Eesti riigi suure juubeli aasta. Olgem siis tänulikud ka selle eest, et oleme võinud elada vabal maal. Mõtleme palves kõigile neile, kes kannavad vastutust meie rahva ja riigi tuleviku eest.

Volikogu esimehe veerg

IVO SARAPUU

Tere, hea vormsilane siin- ja sealpool merd

Täna oleme kõik lõunamaa suvelummuses. Kes naudib, kes kirub ilma. Aga olgem oma töödes ja tegemistes ikka põhjamaiselt tasakaalukad ja enne üheksa korda mõõtnud kui teoks teeme.

Kevadel sai taaskord üles tõstetud teema, mis on terav terves vabariigis. Kuidas ja mismoodi me majandame oma metsades, kas nii nagu täna teeme, on see õige? Üha enam hakkab tunduma, et nii ei ole õige. Raiemahud suurenevad, tööde aeg metsas nihkub aega, kus loodus on tärpanud pärast talvist puhkust. Kohati tundub, et inimene unustab peale metsas olevate rahanumbrite seal pesitsevad linnud, oma järglasi sigitavad ja kasvatavad loomad. Meie vormsilased räägime uhkusega oma loodusest, selle ilust ja mitmekesisusest, aga püüdkem siis koos seda hoida. Vormsil oleks veidi teised reeglid: raierahu aeg metsas, väiksem lageraielangi suurus. Kas need mõtted ka seadusse jõuavad ja riik neid aktsepteerib, eks aeg näitab. Vald omalt poolt astub samme suvise metsaraide vastu valla maadel ja kutsume üles kõiki vormsilasi mitte lubada oma maid kasutada suvisel metsaraildel nii metsamaterjali ladustamiseks kui väljavedamisel. Hoidkem koos seda, mida on Vormsile looduse poolt antud.

Juba aastaid on vallas töös teemaplaneering, milles panakse paika maakasutuse põhisuunad ja ehitamise reeglid. Kahju et see töö ei ole ikka veel valmis. Kui reeglid paigas, oleks meil kõigil lihtsam majandada ja toimetada. Aga et elu seisma ei jääks, siis täna lähtub volikogu oma otsustes praegu töös oleva teemaplaneeringu hetkeseisust arvestades.

Käes on suvi. Inimesed puhkavad, naudivad merd ja päikest. Aga alati ei ole suverõõmud tervisele kosutavad kui pead mõtlema, kas pääseb praamile, millal saad tehtud enda jaoks tähtsa suure veose. On ilmselge, et uue laeva tulekuga on Vormsi majanduselu hoogu juurde saanud. Ka on kõigile arusaadav, kus on need kitsaskohad, mis vajavad parandamist: raskemate veoautode Vormsile saamine madala veetaseme ajal, suuremate ürituste korraldamine saarel. Vallaametnikud kirjutavad kirju, kulutavad uksi, selgitades ametkondadele probleeme praamiühenduses. Seniks aga püüdkem aru saada, et teatud asjade parandamine ei toimu üleöö.

Vormsil olid uhked pulmad. Kes käisid sel päeval Hulloos kiigeplatsil, teavad millest jutt. Saarel käis külas tänase Eesti rahvatantsu tippnime ja maha mängitud pulmapidu oli imekena ja pakkus silmailu nii asjatundjale kui tavainimesele. Aitäh kõigile, kes aitasid kaasa selle ürituse toimimisele. Suur aplaus meie külalistantsijatele ja nende juhendajatele tantsuansamblistest «Kuljus» ja «Tarbatu» ning muidugi eriline tänu lavastaja Jaanus Randmale. Oli huvitav vaadata loo valmimise kõõlipoolt, kuidas pulmapidu üles ehitati, proovides tööd tehti, anti viimane lihv ja astuti rahva ette ning seda kõike paari päevaga. Pole midagi öelda, profi tehtud.

Vormsi vallaleht elab muutuste lävel. Teisele tööle läheb lehetegija Elle Palmpuu. Kahju muidugi tublist töötegitajat, ainult tema ise teab, kui kerge või raske see töö on. Suur aitäh, sulle Elle, kes sa omal vaikselt ja rahulikult moel meile meelde jäid ses ametis. Selle kurva loo rõõmsam pool on see, et Elle Palmpuu jätkab Vormsil kooliõpetajana ning kindlasti on koolipere ja lapsed saanud oma kõrvale ühe tubli ja väärt inimese.

Meie uuel vallavanemal Ene Sarapuul ja uuel vallavalitsusel on möödus esimesed kaks kuud. Eks probleeme ja teravaid küsimusi on vallaelus alati. Püüdkem siis koos raskustest jagu saada ja hoidkem oma vallavanemat. Leiada Vormsile head juhti ei ole lihtne ülesanne.

Soovin kõigile vormsilastele siin- ja sealpool merd ilusa suve jätku!

Sisse põimitud

JANA KOKK

Vormsi kultuurilaager, kodupaiga kultuuriuuriija – neljandat korda, kolmandat aastat Svibys, juba koduseks saanud jahimeeste territooriumil, sedakorda «Sisse põimitud». Viis laagripäeva, 16.-20. juulini, pakkus 47-le kultuuriuuriijale kauaoodatud suvesooja, jahutavat suplust merevees ning päevade sisse põimitud erinevaid tegevusi muuseumis, laulu-tantsu, väntamist, ereda elamusi ja üleelamisi. Laager – see ei ole puhkekodu, siin pannakse iga laagriline omamoodi proovile, kus saadakse ja katsetatakse uusi teadmisi ning oskusi. Nii vaim kui keha peab olema virge, panustamiseks mõttetööle, loomisele ja vastupidavusele, kogukondlikule koostöömõistele.

Avapäev kulus laagrikülade püstitamisele, ametite jagamisele, lipu tegemisele. Edasi kulgeti Hullo kiipeplatsile, ansambel Curly Stringsi kontserdile, millest sai laagriliseks

ristimise üks osa. Iga külavanem pidi esinejale lilli üle andes saama nõusoleku ühispildi tegemiseks ja enne lahkumist sai pilt ka tehtud.

Teine päev möödus traditsiooniliselt Vormsi Talumuuseumis. Noorte kultuuriuuriijate ülesandeks oli luua muuseumiprogramm, mis köidaks neid endid ning paneks huvituma eakaaslasi, koolialisi muuseumikülalastajaid. Esmalt tuli muuseumi alal iseseisvalt ringi liikuda ja avastada enda jaoks põnevat, enam kõnetavat. Sellele järgnes tuur giidiga ning külade kaupa oma ideede esitlemine. Kõik neli küla pakkusid häid mõtteid, millest võiks saadagi põnev ja avastamisrõõmu pakkuv programm. Omaette meditatiivseks tegevuseks osutus paelte punumine – endale, sõbrale, sugulastele, ka kasvatajatele.

Kolmapäev tõi laagrilised taas muuseumi õuele, praktiliste tegevuste juurde. Kairiga tutvuti Vormsi naise soengumoea ning kenad pu-

na-kollased linnid said punutud ka laagrineidude juustesse. Ei ole laagris taimedeta hakkama saadud ka sel korral – kiirkorras fermenteeriti põdrakanepit, valmistamaks tuntud imeteed «ivantšaid», millest sai väike purgike ka koju kaasa võtta. Puutööga toimetas Henry, kelle juhendamisel valmisid meistrimärkidega «täitapukurikad» ja igal külal oma võrkkiik. Talli vilus korraldas Kristina laagrilistele tõsise püsivuse ja kannatlikkuse väljakutse, köitetöö – igale uurijale mälestuseks isiklik märgistatud vihik.

Sel õhtul ei saadud kuidagi magama, kõik olid suures ööhäire ootuses, lausa kannatamatud – pimeduse saabudes koguneti spontaanselt staabi juurde, ootama ... Laagriliste suureks pettumuseks kuulutati välja hoopis muuseumiöö, millest kujunes sootuks ettearvatu ning närviködi pakkuv seiklus pimeduses ...

Neljandast päevast on kujunenud laulu- ja tantsupäev, mil värskelt

selgeks saadud palad pidulikult õhtul rahvamajas vanematele ja külalistele ette kantakse. Seekordne tants oli tavapäratu – abivahenditega ja laenatud, kuid meile sobivalt sisse põimitud. Ka sel korral õpiti Viljandist kohale tulnud Liisa Koemetsaga rootsikeelset laulu, vahelduseks kosjadest. Õhtul viis taas rongkäik Hullo parklast laagrikülade (Skuenby, Sjuenby, Aildby ja Brunby) elanikud rahvamajja. Külad andsid oma ülevaate laagris tehtust-toimunust, kandsid ette laulud ja kepitantsu. Eriti armsalt kõlasid Curly Stringsi repertuaarist tuntud hittlo «Kauges külas» viisile loodud salmijupid toimuvast kultuurilaagrist. Nii rikkalikult kaetud toidulauda pole ka kindlasti varem nähtud, mida kõike head ja paremat hoolitsevad vanemad kokku olid toonud ... Tack!

Reede pakkus sõbrustunud laagrilistele veel viimast ponnistust küladevahelistel võistlustel, kus tuli näidata kiirust, osavust ja nutikust

ning mis päädis jahutava veemõluga. Veeseinast kalpsasid läbi nii lapsed kui ka enam mitte lapsed ...

Viis laagripäeva möödusid kiirelt, kuumalt, tegusalt, elamuste- ja putukaterohkelt, mõnusalt ning kindlasti meeldejäädvalt. «Sisse põimitud» laagrit jäävad meenutama isiklik laagripass ja tunnistus, meisterdatud märkmik, punutud käepael, valmistatud imeteed, kindlasti ka uued sõbrad ja toredad mälestused päikselõõsast suvenädalast armsal Ormsöl.

Stuur tack neljanda Vormsi kultuurilaagri toetajatele:

VORMSI PÜHA OLAVI GILD
VORMSI TALUMUUSEUM
VORMSI JAHISELTS
VORMSI VALLAVALITSUS
EESTIROOTSLASTE KULTUURI-
OMAAVALITSUS
Kultuuriprogramm «Saarte pärimuslik kultuurikeskkond 2015-2019»

Foto: Riina Laurimaa

Rahvamaja 80. sünnipäeva tähistamine

Olavipäeva paiku, 28. juulil, leidsime mahti ka rahvamaja hoone 80-tagust valmimist tähistada.

Rannarootslaste raamatu järgi saab küll ka täpse kuupäeva, 14. augusti, kuid kuna Vormsi suurimad pühad, siis mõtlesime ka rahvamajale natuke tähelepanu tõmmata. Vormsi vallavanem ja ajaloo-tundja Ene Sarapuu tsiteeriski rahvamaja valmimist karskusliikumise tuules 1938. aastal.

Erinevatel aegadel rahvamaja juhataja ja kultuuritöötaja rollis olnud Malle Hokkonen meenutas oma kultuuritööd: «Minu meenutamised algavad kevadest aastast 1975. Nais-epäevaks kogusime kokku pundi: kitarr, klaver/akordion ja laul. Poisid Enn ja Guido olid vahvad pilli- ja laulumehed ning mõnedki sovhoosi peod sisustasime muusikaga. Hiljem sain kokku naisansambli: Ilona, Gerda, Reet, Meeli, Milvi, Lija ja Leili. Nemad olid põhivara, aegajalt lisandus uusi lauljaid. Toimusid kinoõhtud, teatrietendused, rahvakoosolekud, külalis-isetegvuslaste etteasted, rootsieestlastega kohtumised. Tähistasime Maria ja Juhan Murmani abielujuubelit, kalurite ja põllumeestepäeva, naiste- ja piirivalvepäeva, stiiliõhtuid, nääriõhtuid, karnevale. Rahvatantsuproovid toimusid samuti kultuurimajas. Neist aegadest on meenutada vaid head ja ilusat, vastutusrikast ja helget tööd.

Soovin kultuurimajale ja tema juhatajale tegusust ja vaprust kultuurivankri vedamisel. Kõlaga saalis jätkuvalt läbi laulu ja pillimängu, tantsu ja näitemängu, läbi erinevate kunstiliste tegevuste eestlasele omane rõõm ja hingerahu!»

Rahvamaja külalastajate tulevaseks rõõmuks istutasime rahvamaja kõrvale kaks murelipuud. Loodame, et need selle palavaga ka juured laiali ajavad. Kruusane pinnas pidi luuviljalistele igal juhul sobima. Eespoolne maguskirss on «Madissoni roosa» ja tagumine «Meelika».

Kingituseks mängis lõõtsal Anti Nöör ja tantsu esitasid eredavärvilistes rahvariietes Valgamaa Öru valla «Muruede tütrede». Peale seda oli rahvas palutud vaatama selleaastast Eesti Vabariigi 100. aastapäevale pühendatud näitust «100 kuva vormsilastest» ning Marleen Tapneri valmistatud 1938. aasta rahvamaja fotoga imemaitsvat torti sööma.

Lähiajal on plaanis ka rahvamaja ajalugu kokku panna, milleks palun meenutusi, fotosid, mälestuskilde, dokumente jms, mis vähegi aitaks selles juba üsna vääriskas majas erinevatel muutunud aegadel toimunud pildi saada.

Aitäh kõigile, kes rahvamaja meeles pidasid!

TATJANA SÄÄS,

Vormsi kultuuritöötaja praegu ja 2005-2006 perioodil

REIS

Kus käisime, mida nägime

Jälle oli võimalus sõita saarelt mandrile sealset elu uudistama. Seekord sihtmärgiks esmalt Paldiski linn.

Pindalalt jääb Eesti linnade seas maha vaid Tallinnast, asub Pakri poolsaarel. Paldiskis on siiani säilinud nõukogudeaegsed militaartsooni piirid, hõlmates koos linnaga ka ülejäänud Pakri poolsaare, Suure- ja Väike-Pakri saare. Asutamisaastaks loetakse aastat 1718, asutas Peeter I. Pakri laht on väga sobiv sadamaks, külmub kinni ainult kõige karmimatel talvedel.

1939. aastal Vene-Eesti lepingu alusel sai Paldiskist Nõukogude Liidu sõjaväebaas. 1941–1944 oli Paldiski okupeeritud saksa vägede poolt. 1964. aastal algas NSVL tuuma allveelaevastiku õppekeskuse ehitamine. Kogu poolsaar oli ümbritsetud okastraadiga, Paldiskisse pääses ainult erilubade alusel. 30. augustil 1994. aastal lahkus Paldiskist viimane sõjalaeve ja linn anti pidulikult Eesti Vabariigile üle.

Enamus meie reisiseltskonnast polnud kordagi seda linna külastanud. Nüüd siis tutvumine. Kahjuks jäi aega napiks, teeremonttööde tõttu jäime hiljaks kokkulepitud kohtumistele, aga üldmulje saime ikka kätte.

- Amandus Adamsoni Ateljeemuuseum, kujur on sündinud 1855. aastal Paldiskis, veetis siin oma lapsepõlve.
- 1870. aastal valminud raudteejaama hoone, hiljuti restaureeritud, suur muinsusväärtus.
- Paldiski tulepaak, püstitatud Peeter I käsul 1724. aastal, üks vanemaid tuletorn Läänemeres.
- Pakri tuletorn, Eesti kõrgeim majakas, ehitatud 1889. aastal, praegu kasutusel.
- Klint - üks peamine vaatamisväärsus Pakri poolsaarel.
- Rändrahnud tõi Pakri poolsaarele liustik.

- Pakri poolsaarel toodetakse alates 2004. aastast tuulest elektrienergiat.

Pakri poolsaarel on olnud kõige rohkem sõjaväeobjekte Eestis. Nõukogude ajal oli Paldiskis tuumaallveelaevade õppekeskus, praegu rohtukasvanud varemed. Peale selle raketibaasid, piirivalverajatised, radarijaam, mere- ja lennuväe juhtimiskeskused. Põhjasadammas asusid raketikaatrid, diiselallveelaevad. Lõunasadammas said maabuda desantlaevad.

Kogu nende teadmistega maabusi-me meie tavernis PEETRI TOLL, kus meisterkokad pakkusid maitsva lõuna. Hoone ise on kaunis ajalooline ehitus, müürid ligi 300 aastat vanad. Paldiski hiilgeaegadel elas ja töötas siin Tollidepartemangu ülem, kes oli ka sadamakapteniks.

Edasi! Järgmine peatus Väana Puukool. Selles meeldivas puukoolis kasvatatakse okaspuude mitmesuguseid vorme, milliseid saab meie kliimavööndis kasvatada, ilma külmumist kartmata, põnevaid kadakate vorme, nii madalaid põõsaid kui suuremaid, mitmevärviliste okastega, samuti kuuski, mände ja palju muud. Ilu imetlemise kõrval varusime ka endale sobivaid vorme ja sorte, millised rikastavad nüüd kodusõnu Vormsil.

Jõudsime veel käia läbi ühest põnevast talumajapidamisest, mille peremees tegeleb roigastest aiamaoõbli ja muude tarvikute valmistamisega: tugitoolid, pingid, taburet, lauad, kapid, riidid, kirstud, lilleamplid, linnusöögimajad, lõikelauad ja oh mis kõik veel! Sai ka osta ja tellida.

Reis lõppenud, muljeid palju, jätkub meenutamist järgmise korrani.

Reisi organiseeris Vormsi pensionäride seltsing ja toetas Vormsi vallavalitsus.

Muljeid pani kirja Helle Rinnak

SÄILINUD ON NELI KIRIKUT

1. Püha Georgi õigeusu kirik, valminud aastal 1787 Taani arhitekti Johann Gaspahr Mohri projekti järgi. Väärrib märkimist, et sama arhitekt projekteeris ka Stenbocki maja Toompeal.
2. Püha Nikolai luterlik kirik, ehitusaasta 1842. Hoone on luteri koguduse hoole all, jumalateenistused toimuvad pühapäeviti.
3. Suurmärter Pantaleimoni kirik, väike puidust hoone, kunagi asus seal linnamuuseum.
4. Radoneži Vaga Sergei kirik. 18. juulil 2012. a pani metropoliit Kornelius uue kiriku nurgakivi. Kirik ehitati ärimehe ja filantroobi Sergei Tšaplõgini poolt eraldatud rahaliste vahendite eest.

Mida teha laupäeval?

RIINA LAURIMAA

On laupäev, 21. juuli. Kui oled harjunud nägema saarel korraka mitte üle kolme inimese ja silmapiiril kaks autot, siis täna saar kõigub. Ja ikka sinna suunas, kuhu liigub kohvikutepäeva huviline. Võtame meiega oma seltskonna saarelt ja varahommikul praamilt kokku ja seame eesmärgiks kõigi kümne kohviku külastamise, külastusmängu läbimise, sest auhinda ikka tahaks!

Sadama juures on tragid noormehed Meesimüüdes abis, esimene amps tehtud!

Vaatame kaarti ja otsustame järgmise peatuse teha Hanase talus. Oleme esimesed tulijad, peame hobude silitamise kõrvalt väikese siesta ja jälle teele. Ja külalisi tuleb juurde. Kes autoga, kes rattaga.

Rälby on õnneks kolm kohvikut lähelt. Laarase talu üllatab muu huvitava seas ka suitsutatud keele ja loteriiga, veski juures pakutakse heeringa ampsu, kurki ja marjasuppi. Retro suured ja väikesed pereained muudkui küpsetavad ja küpsetavad ja vudivad kiirelt tellimusi võtma ja ette kandma. Menüüs kartulisalatit viineritega, magustoiduks vahvlid. Mõnus söök ja olemine.

Sinna võid unustadagi end lihtsalt olema.

Nigosal saab näha sukeldumisvarustuse muutumist aja jooksul ja proovida sobivust.

Tease talus on pakkumisel mõnusat käsitööd: kotid, nupsloomad. Ja mega suured parmud ja palju. Sealt lahkumine paistab välja kui põgenemistseen õudusfilmist.

Kiviaia terassi hommikukohv ja omlätt jääb proovimata, kuid mõnusa vaatega terrassil pakub lahke pererahvas viimast poakaali hõrgutist. Järgmine kord alustame ringsõitu vist teistpidi.

Olemegi pealinnas Hullos, Sarapuude juures golfikettad korvi ja vanaema pannkoogid maitstud kiirustame Pritsumajja. Meie Kertu ja vaprate ratturite pereisa kvalifitseeruvad pritsumeeste riietumisvõistluse edetabelis kõrgetele kohtadele.

Lõpuspurt rahvamaja hoovi, käsitöö nurgake üle vaadatud, parimad palad valitud, pilt tehtud ja ongi läbitud kõik kümme mõnusat paika Vormsil. Auhinnaks kõigile kingitus ja mälestus toredast päevast.

Loodame, et järgmine aasta on rohkem aega, ei pea kiirustama viimasele õhtule-hilislõunasele praamile ja on võimalus mereäärses kohvikus parmuvalt päikseloojangut nautida.

Tänu Teil, kes lubasite piiluda oma aeda ja kostitasite meid.

P.S. Praami hüidämblilik oli väga sõbralik.

MEIE INIMENE

Seesmise jõu ja julgusega Ülle

MALLE HOKKONEN

Rahuliku peene huumoriga sitke Ülle ilmus saarele märkamatu. Lihtsalt tuli ja oli. Ja on.

Ülle esimeseks ametiks saarel sai töö katlakütjana. Täna on ta abiline meditsiinitöös ja koduhoolduses. Soovist luua oma perele kindlat alusmüüri, on Ülle töö teenidajana parvlaeval.

Ülle hindab end tubliks ja tagasihoidlikuks tüdrukuks, kelle kõigutamatut rahu ja analüüsivõimet aitab elu-masinavärki juhtida ja hoida. Ülle ütleb, et oma tahe ja tegevusplaan peab olema. Kui ei suuda seda, mida tahad, tuleb tahta seda, mida suudad, ise kujundada oma kurviktee ja sellel käima õppida on parim valik, millest hiljem rõõmu tunda. Õigel ajal olla mõistlik, samas olla järeleandmatu kui põhjatuul ning pöörata endas vahel paljutki pahu-pidi.

Just sellisel põhjusel Ülle saarele juhtuski.

Tartu tüdruku Ülle lapsepõlveaegu ilmestab Emajõe-äärne elu: kalkkäigud, ohjeldamatud hulkumised-kahlamised Emajõe kaldapealsel ja kõrkjais, mängud kodumajade ümber, vahel süütuud vimkad ja koe-rustükid, millele järgnesid kahtlused ja hirmudki. Vanast kuuriuksest meisterdatud parvega avastas Ülle oma sõpruskonnaga lähemad Tartu veekogud.

Tartu 8. keskkoolis sõbrunes Ülle kirjandusega, mis köidab teda tänapäevalgi. Võimalusel ikka naudib

ta ilukirjandust, V. Hugo teosed on kadestamisväärne ilmekas ja õpetuslik, mõtlemist ja arutlemist vääriv lugemisvara. Muusikakooli võludest ja valudest sai Ülle osa – võib minapilti vaksavõrra pikemaks venitada. Ülle toonane elurütm jättis ta igapäevasesest musitseerimisest eemale, mistõttu tänaseks on õpitu kuhugi kadunud. Samas on võimalik seda oskust sealt kusagilt! taas leida.

Kooliajast meenutab Ülle, et olnud edasipüüdlikult tagasihoidlik natuur, unistustes rändas sageli tähtede taga, ise ta seal kukerpallitas ja tema silmist lõõskasid erk-kirevad värvid, uudishimu ja rõõm, avastused.

Meditsiinitöö tõuke sai Ülle töötades haiglas sanitarina. Asus tööle – nagu tavaliselt – korraks. Sellest «korraks» kasvas 24 aastat: päeval õpingud, öösel valvekorrad haiglas. Töö kõrvalt õppimine näitas tema enda hindamatut võimet, kasvatas lootust, et ükskord tunneb temagi saatuse pehmet kassikäppa.

Ülle pakub tagasihoidlikult, et inimesed olid tal ajal rõõmsamad, haigeid oli palju, kuid nad olid tänulikumad abistajatele. Täna tunded, et inimlikkus on mõõtmatu kaleidoskoop – kilde äärest ääreni.

Elus on sageli palju juhuslikkust ning seda teed pidi juhtus Üllegi Vormsi. Sõbrannal külas käies tundis ta, et Vormsi aura paneb hoopis vähem kulme kortsutama, siin on tujukust ja ilustatust vähem, siin puudub kurdistav müra. Siin on ülekaalus imetlusväärne naturaalne loodus, rahulik aeg, siin saab olla iseenda tegemistes. Läheduses on

kõik vajaminev, suisa laustormamist ei tunne.

Ülle teadis, et elurada ei kulge sirgelt ja tundis, et sellest loodusaarest ei saa ta kauaks eemale jääda: jättis ilusa kodu kuna tundis, et saare-elu on tulnud tema juurde, sai tema omaks. Uskudes, et ise ta enda elu loob ja süütunnet pole vaja kanda, muutused pakuvad uut innustust ning võttis vastu saarel katlakütja töö.

Poeg Martin toetas Ülle otsusekindlust Vormsi tulekul, tal tekkis uudishimu sinise vaigse ja rahuliku õpperütmile järele. Kinnitab tänagi: rahulik mänguline rutiin, mis jätab igapäevale kujutlusvõimet, sõbralikkus ja inimlikkus sisustab koolipäeva.

«See põrgu ei olegi nii hull põrgu» kiitnud Martin esimesi koolipäevi. Martin on kodulemb, käsist-jalust ülemäärasega ei seo. On püüdlik, tal on meeldiv oskust vaigistada vägivaldseid ja ehmunuid, armastab loomi ja omandab oma tarvilikke teadmisi justkui nähtamatu antenniga. Elava optimismiga tantsib rahvataantsurühmas, alati rahumeelne ja huumorikas.

Ülle veedab puhkehetki kududes ja heegeldades, lugedes, meeldib seenel käia. Hoold nõuavad kaks nümfkakaduud ja kassikesed. Kassikesed on leidlapsed, keda soovis aidata. Kahetsusväärsetel olid nad metsa jäänud (või visatud) ning Ülle ei söandanud neid sinna jätta.

Ülle on võtnud kohustuseks koduhooldusega tegeleda, abivajajaid toetada. Mõnda aega töötas Ülle Läänemaa haiglas.

Ülle parvlaeva puhvetis toimetamas. Foto: Malle Hokkonen

Millised muutused on toimunud Sinu elus lisaks elukoha muutumisele?

Lausa kõik ja ma olen õnnelik. Alustasin lausa nullist, panustades enda toetamiseks – ei võeta ju väikeses kogukonnas avasüli vastu lihtsalt. Vajalik on jääda iseendaks, iseenda positiivne suhtumine ühiskonda, klatšijuttudest ei tohi kokku variseda.

Oluline on kodurahu ja päike iseenda südames, vastase lammustööle ei anna ma alla ja ükski tegevus ega uue õppimine pole elus üleliigne.

Millest puudust tunded?

Ei ole aega puudusi tunda, elu on antud kord ja mitmekülgset huvitavat enda teenistusse leida on igapäevane. Tahtmist peab leiduma. Et tööpäev algab varahommikul ja kestab hilisõhtuni, siis kultuuriüritustest osa alati ei saa. Küll on vabad päevad ja aega entusiastlikult olla Vormsi tegemistes.

Elu vaheldus ja kaunis loodus ei lase väsida.

Milles end kiidad? Laidad?

Arvan, et olen üsna võimekas: teen ja oskan paljut natukene. Käsitööd teen, loen, korjan sügisel metsaande, söögitegemine pigem hädapärane ja vahel olen hoolimatu - asjad leiavad koha, kust neid ei märka leida. Kiidan enda osavõitlikkust, positiivsete kogemuste pagasit, suudan rahulikuks jääda keevalistes olukordades ja vaatan mõistuspärase loogikaga toimuvaid sündmusi.

Kellena poega näed?

Arvan, et ta seob oma elutee loomahooldega või täidab unistuse saada näitlejaks. Olulisem on, et temast saab täitsamees, hoolimata ametist.

Milline tegu on tegemata jäänud? Kui kõrged on Sinu unistused?

Rändamispiis pole küll lõomav, aga unistus on virmalisi näha ja Mount Everesti jalamil uidata.

Soovime Üllele rõõmu ja enesekindlust. Olgu õnnelumalanna temaga ühes alati ning olgu Ülle tulevik rõõmurohke.

Saatsime lasteaialõpetajad Sandra Kisler, Liisbet Hälvin, Andra Nora Paulus ja Arabella Sääs kooliteele järgmiste sõnadega: «Inimene on õnnelik kui tal on oma tee, mida mööda ta kõnnib, kui tal on oma täht, mille poole ta püüdleb, kui tal on oma unistused, mille täitumiseks ta elab. Imelist kooliteed!»

Foto: Kadri Sukko

14. juulil toimus kooli vilistlaste kokkutulek, millega tähistati kooli 80. aastapäeva. Päeva jääb meenutama kooliaeda istutatud õunapuud. Foto: Meeme Veisson

Vormsi esimene saalihoki võistlus lõppes edukalt

10. juuli pärastlõunaks tuli meile külla «Avaeksperti» saalihokimeeskond. Tegemist oli siis esimese võistlusega Vormsil saalihokis. Oli nn maratoni võistlus, st et mängisime ajaliselt kauem kui tavaliselt. Võistlus oli tasavägine ja lõppskoorigi jäi 52-31 Vormsi kasuks. Tagasiside oli vastasmeeskonnalt positiivne ja võib-olla läheme sel suvel veel neilegi külla, Saaremaale.

Marti Pärna, Vormsi saalihoki treener

... ja ikka on olnud nii, et asjade kõige tõelisemat väärtust tajud alles siis, kui neist tuleb ilma jääda. Lahkuda – tähendab ju minna, kuid meile jääb lohutus, et saad alati tagasi tulla, eriti, kui sind siiralt oodatakse. Liig tulvil, et tänada ... Täname Sind armas lõpetaja, et olid meiega. Soovime sulle tuult tiibadesse! Foto: Meeme Veisson

Kultuurikava augustis

10. AUGUSTIL KELL 10-14 rahvamajas Vormsi strateegiapäev 2 ehk arengukava arutelu.

11. AUGUSTIL Vormsi jalga ja bashment pidu. KELL 17.00 algab Vormsi ja Noarootsi vaheline jalkalahing. Tõeline gigantide heitlus, suured riivalid vastamisi. Messid ja Ronaldod on nende kõrval poisikesed. Tule elakaasa! KELL 20.00 algab Krogis pidu! Tõeline saare küte. Puldi taha asuvad Dice Rudy ja Tarvi Laamann (BASHMENT FM) ja mikritega annavad kuumat MC TOMMYBOY ja MC JOC. Hea ilma korral on lootus teha live Krogis hoovis. Peale live esinemist läheb Krogis sujuvalt tantsumisele, nagu kombeks on.

11.-12. AUGUSTIL toimuvad Muhu 13. Eesti saarte pärimuspäevad. Kõik on oodatud!

17. AUGUSTIL KELL 17.30 sõidavad jahi ja kaatritega kohale noarootslased, kes kstitavad meid rahvamajas etendusega «Pögenemine isenda eest». Pääs 3 €

17. AUGUSTIL KELL 19.30 Püha Olavi kirikus hiiu kandle kontsert. Vanu ja uusi lugusid ja laule esitavad Ilkka Heinonen Soomest ja Annika Mändmaa ning Marko Veisson kodumaalt.

18. AUGUSTIL KELL 19.30 traditsiooniline hiiu kandle laagri lõpu kontsert rahvamajas, millele järgneb tantsuõhtu rahvapillide saatel.

19. AUGUSTIL KELL 11.00 Pearsitalumuseumis hiiu kandle kontsert-tutvustus Yngve Rosenbladi ja Marju Tammelt.

19. AUGUSTIL KELL 14-19 Susside ja lillede viltimise õpituba rahvamajas juures. Juhendab Ene Öunapuu.

19. AUGUSTIL KELL 19.00 ühislaulmine EV aastapäeva ja taasiseseisvumispäeva puhul.

25. AUGUSTIL KELL 20.00 muinastulede öö Sviby sadamas - ansambel Pööloy Gläänz ja ETV lastekoor, puhvet, loodetavasti ka lõke. Kava on pidevas muutumises, täpsem info FB-s ja vormsi.ee lehel ning kuulutustel.

Parimate soovidega, Tatjana Säas, kultuuri- ja noorsootöö spetsialist Vormsi vald, tel 5343 6771, e-posti aadress tatjana@vormsi.ee, koduleht vormsi.ee

Uued töövahendid käsitöötoas

MARJU TAMM

Eelmise aasta lõpus taotles Vormsi Käsitöö Selts kohaliku omavalduse programmist raha uute töövahendite ostuks. Uusi töövahendeid oli paljuski vaja just meie rahvarõivaste valmistamiseks ning olemasolevate korrashoiuks. Mõistagi saab teha ja viimistleda ka nendega muid käsitööesemeid. Projekti finantseeriti kogu taotletud summa ulatuses ja nüüdsest on võimalik käsitöötoas kasutada overlockimismasinat, aurukestust ning paberijljotiini. Töövahendeid on võimalik kasutada kõigil, vaja on eelnev kokkulepe ja vajadusel juhendamise käsitööseltiga.

Projekti rahastab rahandusministeerium kohaliku omavalduse programmi vahenditest.

HOBID

Vormsi Surfipäevade juubeliaasta pidustused

28.-29. juulil toimusid juba viiendat korda väga armastatud Vormsi Surfipäevad. Kuum ja tuuline ilm meelitas kohale nii vormsilased kui kaugema kandi rahvast Lõuna-Eestist ja mujalt. Sellist suve nagu praegu on Eestis vähe ja on tore, kui õnnestub pakkuda osalejatele võimalust harastada nn «bikiinisurfi».

Surfipäevade raames said kõik osalejad proovida purjelauda, aeru- surfilauda ja erinevat eelmistest kordadest ka SUPNESSI treeningut.

Esimesel päeval puhunud tugev tuul pani koheselt kõikide kaldal sel-

geks õpitud oskused proovile. Teisel päeval oli tuul vaiksem, kuid osalejate sõnul oli see väga tore, sest said nad nii teada, kuidas on surfata erinevates oludes. Kõikide surfihuvi oli niivõrd suur, et kõik grupid mõlemal päeval olid täiesti täis ja huvilisi jäi ülegi, kes oleksid veel ja veel uuesti soovitud proovima minna.

Korraldajatel on aga omalt poolt äärmiselt suur rõõm tõdeda, et surfipäevad kasvavad koos Vormsi mudilastega ehk näiteks kunagi 6-aastasena alustanud Vormsi tüdruk Katarina, on nüüdseks saanud juba

11-aastaseks ja ta on osalenud kõikidel surfipäevadel. Ja tema ei ole ainuke, on väga mitmed teisedki, kes esimesest korrast alates on kohal käinud. Endiselt tullakse emade-isa-de, vanavanemate ja lemmikloomadega osalema.

Korraldajad teevad väga suure kummarduse Vormsi vallale, kes peab antud ürituse toimumist oluliseks ja toetab seda omalt poolt! Suured tänusõnad lähevad teele kõikidele sponsoritele, abilistele ja vabatahtlikele, kelle nimed ka eraldi välja toome.

Aitäh MTÜ Vormsi Kultuuriühing, Kristasurf OÜ (Krista Karik), Atomic AD OÜ (Andrus Voolpriit), Eesti Kultuurkapital, Kalipso.ee, O'Neill, Fansurf Surfikool, Time to Surf, Pirita Surfiklubi, Vormsi Arendus OÜ, Planimeks OÜ, Calle Estonia, Vitamin Well. Ja vabatahtlikud Merike Vunk, Thea Gents (SUPNESS), Erge Sepp ja Jan-Erik Allas. Uute kohtumisteni Vormsil ja merel! Korraldusmeeskonna nimel surfitreener Krista Karik

KOOLITUS

Järjekordne kalapäev Vormsil

Juunis peeti Vormsil teist korda kalapäeva, kus tänavu õpetas kalarogade valmistamist Vladislav Koržets koos pojaga.

Kalapäev sai alguse Rälby külamaja juurest, kus Koržetsid õpetasid mitut moodi kala valmistama: tehti salatit, suppi, lõomakala, lõhest äkilist ja praeti kilu. Kõike pakutavat sai ka kohapeal maitsta.

Kalapäeva üks korraldaja Jonne Berggren selgitas, et lõomaka-

la on see, mida tuntakse Lapi lõhe nime all ehk laudadele kinnitatud lõhefileed pannakse tule lähedale küpsema. «Koržets nimetas seda lõomakalaks – kui tuli lõomab, siis küpsetab.»

Kalapäev jätkus Hullo kiigeplatsil, kus mängis ansambel Hollarii. Politsei ja päästjad jagasid ohutusalasid teadmisi ning müüdi suitsukala.

Kalapäeva üks osa oli kalast suupistete võistlus, kus oma suupisteid

tõid žürii ette kuus vormsilast või Vormsi külalist. Žürii kuulutas võitjateks Jaak Matsi Borrbyst ja Heldur Tsänkmanni Rälbyst.

Kõik pakutav oli väga maitsev ja otsustamine väga keeruline.

Ootame ettepanekuid ja ideid järgmise aasta kalapäeva korraldamise ja koolitaja osas.

Refereeritud Kaire Reiljani artiklit 22. juuni Lääne Elust

Lõomakala küpsemas Foto: Meeme Veisson

SPORT

Vormsi võõrustas noori jalgpallureid üle terve Eesti

KARL KERMES

9.-15. juulini toimus järjestikku kolmas Vormsi laste ja noorte jalgpallilaager. Kuigi nimi viitab saare lastele ja noortele on siiski tegemist kõigile lastele avatud laagriga ning lõppenud laagrist said osa noored üle terve Eesti. Laagri lõpetuseks peeti korralik jalgpallilahing mandrilt kohale sõitnud Lõuna-Läänemaa Jalgpalliklubi vastu.

Vormsi laste ja noorte jalgpallilaager on eraalgatusel välja kasvanud igasuvine ettevõtmine, mis toob rohkelt rõõmu ja kaasaelamist nii suurtele, kui väikestele saarlastele ja saare külalistele. Kolm aastat viitab traditsiooni kujunemisele, kuid sel aastal tehti nii mõndagi selle laagri jaoks ebatraditsioonilist ja uut.

2016. aastal toimunud esimese laagri kutsusin kokku oma lapse jalgpalli nälja rahuldamiseks. Oluliseks kaaskorraldajaks on kõikidel aastatel olnud üks laagri treeneritest, Vormsi juurtega Björn Berggren. Björni soov Vormsi saarele ja noortele panustada ning minu soov lastele rõõmu valmistada on seda laagrit peamiselt käigus hoidnud. Esimesel aastal tegin ise väravad ja Björn tõi Viljandi JK Tulevikust teiseks treeneriks Gerdo Juhkami ja algus oligi tehtud. Lapsi on laagris igal aastal vanuses 7-14 aastat. Taustad ja tase on väga erinevad

Noored jalgpallurid koos treeneritega. Foto: erakogu

ning seetõttu sai sel aastal moodustatud kaks tasemegrupi ning kaasatud kolmaski treener Viljandi JK Tulevikust Janar Öunap. Eesmärk oli arendada iga noort kuue päeva jooksul just talle vajalikul tasemel nii palju, kui võimalik. Laagri lõpus 7. päeval mängisime esmakordselt väljastpoolt tulnud meeskonna vastu. Lahing oli korralik ja laagri võib taaskord pidada edukaks. Seda edu saab mõõta laste rõõmus, vanemate tänusõnadega ja igat uut laagrisuve saatvas ootuses.

Lõuna-Läänemaa Jalgpalliklubi vastu peetud mäng lõppes 3:3 viigiseisus ning kohtunik Markko

Ladvase ettepanekul löödi võistluse lõpetuseks ka penaltid, millest väljus võitjana Lõuna-Läänemaa Jalgpalliklubi.

Ka Lõuna-Läänemaa Jalgpalliklubi treener Jaanus Getreu oli Vormsil toimunuga väga rahul. «Muidugi olemine tänulikud, et Vormsi laagri korraldajad meile sellise võimaluse pakkusid ja meid mängima kutsusid. Pidasime ju sõprusmängu maailma-meistrivõistluse finaali päeval. Ja usun, et Vormsi lahing palju MM-finaali alla ei jäänud! Minu poistele väga meeldis, mäng, publik ja kõik saarel toimunu. Osa poisse küsis, et jääks veel paariks päevaks, Krogis

on hea toit ja poes lahked kaupmehed. Siiski jõudsime kokkuleppele, et ootame uue suveni.» rääkis Jaanus Getreu.

Vormsi laste ja noorte jalgpallilaager tänab kõiki osalenud noori ja kaasa aidanud lapsevanemaid.

Eriline tänu läheb Vormsi vallale ja Tatjana Säasile, Kihnu Veeteedele, kõrtsule KROG No14, Lõuna-Läänemaa JK lastele, vanematele ja treenerile ning Tomi Rahulale, Mart Merele, Vaido Holmile, Toomas Valgele ja Sukeldumisklubile Merikurat, Jakob Saksale, Kata Varblasele ja kõigile teistele, kes aitasid hoida tuld üleval ja laagri sujuvalt toimimas.

Vormsi lapsed suursaadiku vastuvõtul

MADLI TARJUS, VLP inglise keele õpetaja

Meie kooli tublid ja hakkajad õpilased Mari-Liis, Egelin, Liise, Johannes Gabriel ja Orm

Robert osalesid Briti saatkonna loomekonkursil, mis tähistas 100 aastat sõprust Eesti ja Suurbritannia vahel.

Paljude osalejate seast valiti välja ka Liise ja Orm Roberti tööd

ning nad said kutse Briti suursaadiku vastuvõtule Tallinnas. Saadiku residentsis sai suruda suursaadik Theresa Bubber'i kätt, kohtuda haridus- ja teadusminister Mailis Repsiga, maitsta Briti-päraseid

toite, jälgida liputseremooniat, tutvuda Walesi rügemendis teeniva kitse Llywelyniga ja imetleda erinevaid Briti armees mundreid ning demonstratsiooniesinemisi helikopterite ja paraplaanidega.